

KÖNYVSZEMLE

Székelykeresztúr. Várostörténeti fotóalbum. Szerk. Sándor-Zsigmond Ibolya, Sándor-Zsigmond Dénes (grafikai szerk.). Székelykeresztúr, 2014, Székelykeresztúr Város Önkormányzata és a Molnár István Múzeum kiadása. 200. ISBN 978-606-8352-45-9

A nyomdai keltezésében 2014-es, *Székelykeresztúr* címet viselő kemény borítós, színes formátumú, 200 oldalas kiadványt a közönség számára 2015 januárjában mutatták be a Hargita megyei Székelykeresztúr művelődési otthonában. A Székelykeresztúr mezővárosként való első írásos említésének 555. évében megjelent kiadvány műfaja szerint várostörténeti fotóalbum. Az ilyen típusú kiadvány a célközönség számára kettős élményt nyújthat. Egyfelől várostörténeti ismertetőanyagot tartalmaz, dióhéjban vázolja azokat a településtörténeti, néprajzi, építészeti, intézményi stb. értékeket, amelyek a település karakterét írják körül. A rövid, tömör írásos ismertetés célja legfeljebb a várostörténet megismerése iránti érdeklődés felkeltése lehet. Másfelől esztétikai élmény átadására törekszik a tartalomban használt képsorok és a kivitelezés révén.

A kiadvány értékelésekor viszonyítási pontokat használhatunk, hogy azokhoz mérve tudjuk a jellemzőit megfogalmazni. A szerkesztő más munkáin kívül kellő viszonyítási pont lehet például a Polis Könyvkiadó által 2002-ben közreadott *Székelykeresztúr*

képes története, amelynek szerzője Vofkori György. A szóban forgó 2002-es kiadvány a jelen recenzió tárgyát képező kiadványhoz képest nagyobb hangsúlyt fektetett a város történetének szöveges bemutatására. Vofkori György gazdagabb képanyagot használt, de abban a kiadványban a képanyag inkább szemléltető szerepet tölt be a részletes történelmi bemutatás mellett. Egy másik viszonyítási pont lehet a Néprajzi Múzeum által 2007-ben Budapesten kiadott *Képgyártó dinasztia Székelyudvarhelyen. A Kováts-napfényműterem száz éve* című kiadvány, mely, amint azt a cím is jelzi, egy fotográfus család archívumát dolgozza fel, és mutatja be. A Kováts-műterem képanyagát bemutató album olyannyira a fotográfiára helyezte a hangsúlyt, hogy a bemutatott képanyag datálása és beazonosítása esetenként problematikus. Az említett kiadványok tehát egy szöveg-centrikus, míg a másik egy fotócentrikus viszonyítási pontot jelöl meg.

A *Székelykeresztúr* címet viselő várostörténeti fotóalbum meglátásunk szerint valahol e két véglet közötti átmenetet keresi, ahol a szöveges rész és

a vizuális anyag egyensúlyban marad, továbbá mindkét tartalom egyéni hangra, eredetiségre törekszik. A kiadvány vizuális anyaga dokumentum jellegű. Régi képeslapok, események dokumentumai, portrék, valamint korabeli pillanatképek, látképek, régi pozíciók újrafotózása a múlt és jelen egymásmellettségét mutatják meg az olvasó számára.

Amint azt a polgármesteri előszóban olvashatjuk, az 555 éves évforduló apropóján megjelent kiadvány a városvezetés kultúratámogató helyi politikáját hivatott szemléltetni úgy, hogy politikai, vallási és egyéb ideológiai befolyástól mentes kíván maradni. Székelykeresztúr Város Önkormányzata a Molnár István Múzeummal közösen adja ki az albumot. A kiadvány bevezető lapján két támogatót nevez meg. Egyfelől Budapest Főváros XX. Kerületének Pesterzsébet Önkormányzatát, testvérvárosi partnerség okán, másrészt Hargita Megye Tanácsa támogatta a kiadványt.

Az évforduló tényétől eltávolodva nem lehet a kiadványt a szerkesztő eddigi munkájának ismerete nélkül és az általa képviselt intézmény kiadványsorozatának kontextusát elhanyagolva teljes körűen értékelni. A filológus alapképzéssel rendelkező Sándor-Zsigmond Ibolya a Molnár István Múzeum munkatársaként több évtizedes határtalan odaadással és szorgalmas munkával érdemelte ki a muzeológus titulust. A környezetében alapos munka-

végzésről, szerénységgel elegyített szakmai alázatosságáról ismert kiadványszerkesztő, igényes előadásaival és megvalósításaival öregbítette a mezőváros és a Molnár István Múzeum hírnevét. Az előtte járó múzeumalapítók és egykori munkatársak nevéhez már csak az is méltóvá teszi, hogy milyen tisztelettel és hálával beszél azokról. Csak az elmúlt évtizedből a következő kiadványokat köszönhetjük neki: *„Mesében éltem.” A székelykeresztúri iparoság története* – 2005; *Székelykeresztúri szitásság. A szitásság történeti áttekintése és Benedek Dénes kéregfaragó munkamódszerének képes bemutatása* – 2007; *Apáink arca. Képek Nagy Béla székelykeresztúri fényképész hagyatékából* – 2009; *„Rátok bízom...” Képek dr. Molnár István múzeumalapító néprajzi hagyatékából és a Molnár István Múzeum fotótárából* – 2011; *A mi Petőfink. Igazság és legenda* – 2012. Ezt a sort, valamint további publikált tanulmányok és előadások hosszú sorát egészíti ki a jelen kiadvány.

Amint a felsorolt kiadványokból jól kivehető, a szerző elsődleges forrása a székelykeresztúri Molnár István Múzeum régi képeslap-, fotó- és dokumentumgyűjteménye. A több mint 300 felvételt számláló összeállításához a helyi forrásanyagok mellett a Magyar Unitárius Egyház gyűjtőlevéltárából, a szerencsi Zemplén Múzeum gyűjteményéből és a Román Állami Levéltár Csíkszeredai Fiókjának gyűjteményéből is került hasznos anyag.

A szerkesztő a következőképpen ír saját munkájáról: A kiadvány „felöleli a város fekvésének, földrajzi és természeti adottságainak rövid ismertetését, a székelykeresztúri oktatás és iskolák történetét, bemutatja a történelmi épületeket és templomokat, a város arculatának fejlődését az elmúlt évszázadokban. Ugyanakkor az intézmények, kulturális szervezetek, a hagyományörző formációk, hagyományos rendezvények, a város műemlékei, kiemelkedő személyiségei, a történelmi változások és a két világháború emlékezete mind külön fejezetben került bemutatásra. A város mezőgazdasági jellege, vásárai és országos agrárkiállításai, a kézműves hagyományok, az iparosítás nyomán megjelenő erőteljes polgárosodás – egyszóval minden benne van, ami városossá tette településünket, ugyanakkor érzékelteti az elszalasztott lehetőségeket, a be nem teljesült álmokat, amelyek meggátolták abban, hogy „kinője” magát. Itt is minden lezajlott, ami máshol a nagyvilágban hatványozottan történt, csak itt jóval később, csendesebben és egyszerűbb formában.”

A szerkesztő munkamódszerének és egyéniségének egyik erőssége a potenciális munkatársak aktivizálása és bevonása a múzeum projektjeibe. A kortárs felvételek elkészítői között például profi helyi fotósokat találunk Czire Alpár és Mihálydeák Antal személyében. A szerkesztő legközvetlenebb munkatársa a több kiadvány kivitelezésében és múzeumi projektek

megvalósítása során kipróbált Sándor-Zsigmond Dénes, aki igényes tördelőszerkesztői kivitelezéssel emeli a kiadvány színvonalát. Különleges értéket képviselnek az összeállításban a Kőrösfői Zsolt és Sándor-Zsigmond Dénes páros által készített légi felvételek, például az 54–55. oldalon található látványos felvétel az „alsó negyedről”, vagy az úgynevezett „unitárius birtokról”. A légi felvételek használata több esetben is indokolt lett volna a kiadványban. Az ilyen felvételek nem mindennapi panorámát nyújtanak az albumot forgatóknak.

Egy várostörténeti fotóalbum kivitelezésének problémája szorosan összefügg a rendelkezésre álló anyagi forrásokkal. Ugyanakkor a múlt és jelen egymás mellé helyezése is behatárolja a kiadvány kivitelezési lehetőségeit. Úgy látjuk, hogy azok az oldalak, ahol csak kortárs vagy csak régi anyagok jelennek meg, ízléses tördelői munkáról tanúskodnak. Az esztétikai egyensúly finoman felborul ott, ahol a múlt és jelen egymásmellettiége során egyik vagy másik korszak túlsúlyba kerül. Ilyennek látjuk például a 62. oldalt, amely az unitárius templom múltbéli és jelenbeli szertartási életét mutatja be. Ellenpélda erre minden olyan tördelési megoldás, ahol egy régi felvétel mellett a mai látkép jelenik meg, például a 142–143. oldalak vagy a 44–45. oldalak.

Ha egy könyvrecenzióknak kritikusnak is kell lenni, a továbbiakban hadd tegyünk néhány kritikai meg-

jegyzést is. Hiányoljuk a kiadványból a tartalomjegyzéket azzal a hivatkozással, hogy a rendkívül jól átgondolt kiadványszerkezet minimális erőbefektetéssel adta volna az alcímek sorba szedését. Hiányoljuk ugyanakkor, hogy az archív felvételek közül csak néhány van datálva. Találunk datálást például a 166. oldalon a felvételek mellett és a felvételeken is, ellentétben a 60–61. oldalon látható felvétellel, amely ráadásul a ritkán vagy egyáltalán nem publikált felvételek közé sorolható. Ha az olvasó arra gondolna, hogy talán a forrásanyag nélkülözi a pontos datálást, és a szerkesztő a félretájékoztatást kívánta elkerülni a dátumok odaillesztésével, fontosnak tartjuk leszögezni, hogy a kiadvány szerkesztője nagyon jó ismerője a város építkezési történetének, amint a kiadványban olvasható leírásokban is jól látszik, továbbá a város gazdag fotóarchívumának legfőbb ismerője. Előadásaiban többször bizonyította, hogy a keresztúri vonatkozású archív fotókat mindenkinél jobban ismeri és olyan részleteket lát meg azokon, amelyek révén nagyon pontosan tudja datálni azokat.

Az album írott anyaga szakmai szempontból pontosságról, a szerkesztő alapos tájékozottságáról tanúskodik. Terjedelmében ügyesen tagolt, jól felépített, szerkezetében arányos írásokat tartalmaz. A kíséző szöveg stílusa igényes, olvasmányos. A kényelmetlen témákban, mint például a

kommunista korszakról szóló részek esetében, elegáns nagyvonalúsággal oldja meg a feladatot anélkül, hogy tényeket elhallgatna. Felekezeti részrehajlással nem vádolható, hiszen a helyi viszonyokhoz mérten a felekezeteket kellő sorrendben, feltétlenül értékhorozó közösségekként mutatja be. Többször hivatkozik Orbán János plébános várostörténeti írására, amely mindmáig a legrészletesebb várostörténeti munka. Nemrégiben jelent meg az eredeti munka reprintje. Érdekesnek találjuk, hogy a felekezeti iskolák történetét sorrendben a gyülekezetek története előtt mutatja be. Egyházi logika szerint az iskolák a gyülekezetek termései, megvalósításai, tehát fordítva kellene őket rendezni, de várostörténeti szempontból érthető a szerkesztő elképzelése. Finoman érinti a protestáns felekezetek templomhasználatára vonatkozó történelmi adatokat. Ebből a szempontból az unitárius és a református felekezet „népe” eltérően emlékezik vissza arra, hogy melyik gyülekezet melyiket fosztotta meg a közös költségen fenntartott templomhasználatától.

A kiadvány tartalmilag és kivitelezésileg is dicséretes munka. A Molnár István Múzeumban és a könyvkereskedésekben kapható. Személyes könyvtárban és intézményi gyűjteményekben egyaránt helye van. Szép, értékes és tartalmas ajándéktárgy is lehet, ha a Székelyföld ismertetését célszerűnek tartjuk távoli kapcsolataink ápolása ré-

vén. Gratulálunk a szerkesztőnek és munkatársainak a kitartó és odaadó munkához, és kívánjuk, hogy lelkesen

désük eredményezze számos további gyümölcsöző terv megvalósulását.

Lakatos Sándor